

Съвет на
Европейския съюз

Брюксел, 9 октомври 2023 г.
(OR. en)

13517/23

SOC 647
ANTIDISCRIM 168
GENDER 187
JAI 1231
FREMP 265
COHOM 195
EDUC 374

РЕЗУЛТАТИ ОТ РАБОТАТА

От:	Генералния секретариат на Съвета
До:	Делегациите
№ предх. док.:	13167/23
Относно:	Заклучения на Съвета относно мерки за гарантиране на равен достъп на ромите до подходящо и десегрегирано жилищно настаняване и за справяне със сегрегираните селища

Приложено се изпращат на делегациите заключенията на Съвета по посочения по-горе въпрос, одобрени от Съвета по заетост, социална политика, здравеопазване и потребителски въпроси на заседанието му от 9 октомври 2023 г.

Мерки за гарантиране на равен достъп на ромите¹ до подходящо и десегрегирано жилищно настаняване и за справяне със сегрегираните селища²

Заключения на Съвета

КАТО ПРИПОМНЯ, ЧЕ:

1. Съгласно член 10 от Договора за функционирането на Европейския съюз при определянето и осъществяването на своите политики и дейности Съюзът се стреми да се бори срещу всяка форма на дискриминация, основана на пол, раса или етническа принадлежност, религия или убеждения, увреждане, възраст или сексуална ориентация.
2. Съгласно член 21, параграф 1 от Хартата за основните права на Европейския съюз е забранена всяка форма на дискриминация, основана на пол, раса, цвят на кожата, етнически или социален произход, генетични характеристики, език, религия или убеждения, политически или други мнения, принадлежност към национално малцинство, имотно състояние, рождение, увреждане, възраст или сексуална ориентация.

КАТО ПРИПОМНЯ:

3. Директива 2000/43/ЕО на Съвета, в която се установява рамка за борба срещу дискриминацията, основана на расовия или етническия произход, за да се гарантира равно третиране в ЕС в областта на заетостта и обучението, образованието, социалната закрила (включително социалната сигурност и здравеопазването), социалните придобивки и достъпа до стоки и услуги, включително жилищното настаняване, и тяхното предлагане.

¹ Като отчита многообразието сред ромите, терминът „роми“ се използва като общо понятие за обозначаване на множество различни групи с ромски произход, например роми, синти, кале, цигани, романичели и боящи/рудари. Той обхваща и групи като ашкали, гюпти, източни групи (сред които дом, лом, ром и абдал), както и странстващите общности, в това число пътуващи общности (Travellers), йениш и групите, обозначени с административния термин „Gens du voyage“ („пътуващи хора“), както и хората, които се самоопределят като цигани („gypsies“, „tsiganes“ или „tziganes“), без да се отричат специфичните характеристики на тези групи.

² За целите на настоящите заключения на Съвета „сегрегирани селища“ означават бедни квартали и неотговарящи на стандартите жилищни площи с неформален и стабилен характер, с физическа, функционална и/или социална изолация, при които обективните условия, свързани с жилищното настаняване, бедността и достъпа до права и обществени услуги, са значително по-лоши в сравнение с останалата част от населението.

4. Рамково решение 2008/913/ПВР на Съвета относно борбата с определени форми и прояви на расизъм и ксенофобия посредством наказателното право³, в което се посочва, че расизмът и ксенофобията са преки нарушения на принципите на свобода, демокрация, зачитане на правата на човека и основните свободи и принципите на правовата държава, на които се основава Европейският съюз и които са общи за държавите членки.
5. Директива 2020/2184 на Европейския парламент и на Съвета относно качеството на водата, предназначена за консумация от човека, в която се заявява, че всички държави членки предприемат необходимите мерки за подобряване или поддържане на достъпа до вода, предназначена за консумация от човека, за всички, особено за уязвимите и маргинализираните групи.
6. В препоръката си относно равенството, приобщаването и участието на ромите (2021 г.) Съветът настойчиво прикани държавите членки да увеличат усилията си за подобряване на социалната и икономическата интеграция на ромите.
7. Европейския стълб на социалните права и „Плана за действие на Европейския стълб на социалните права“, представени от Комисията. По-специално принцип 19 от стълба се отнася до жилищното настаняване и помощта за бездомните и предвижда, че на нуждаещите се следва да се предоставя достъп до социално жилищно настаняване или помощ за жилищно настаняване с добро качество; че уязвимите хора имат право да получават подходяща помощ и закрила срещу принудително отстраняване от жилище (евикция); и че на бездомните хора трябва да се предоставят подходящ подслон и услуги с цел да се насърчи тяхното социално приобщаване. Принцип 20 на стълба се отнася до правото на достъп до основни услуги и уточнява, че всеки има право на достъп до доброкачествени основни услуги, включително водоснабдяване, канализация, енергия, транспорт, финансови услуги и цифрови комуникации, и постановява че на нуждаещите се следва да се осигури подкрепа за достъпа до такива услуги.

³ ОВ L 328, 6.12.2008 г., стр. 55.

8. Резолуциите на Европейския парламент относно ромите⁴; включително по-специално резолюцията му относно положението на ромите, живеещи в населени места в ЕС (2022 г.).
9. Съобщението на Комисията, озаглавено „Съюз на равенство: план за действие на ЕС за борба с расизма за периода 2020 – 2025 г.“
10. Съобщението на Комисията, озаглавено „Съюз на равенство: стратегическа рамка на ЕС за равенство, приобщаване и участие на ромите“, и по-специално нейната водеща цел 7: „Увеличаване на ефективния равен достъп до подходящо, несегрегирано жилищно настаняване и основни услуги“.
11. Съобщението на Комисията, озаглавено „Съюз на равенство: стратегия за равенство между половете за периода 2020 – 2025 г.“, в което се посочва, че жените могат да се сблъскат с „дискриминация въз основа на няколко лични характеристики“. По-специално жените от ромски произход могат да се сблъскат с дискриминация, основана на техния пол, както и на техния расов или етнически произход.
12. Лисабонската декларация относно европейската платформа за борба с бездомничеството, подписана от представители на институциите на ЕС, на държавите членки, на Европейския икономически и социален комитет, на Европейския комитет на регионите и гражданското общество на 21 юни 2021 г., и насърчаването на политики, основани на ориентиран към човека и жилищното настаняване интегриран подход.
13. Правната рамка на Съвета на Европа за защита на малцинствата и съдебната практика на Европейския съд по правата на човека, особено по отношение на явно дискриминационната практика на сегрегация на ромите.
14. Програмата на ООН за устойчиво развитие до 2030 г., и по-специално целите за устойчиво развитие (ЦУР) 1 („Изкореняване на бедността“), 10 („Намаляване на неравенствата“) и 11 („Устойчиви градове и селища“).

⁴ ОВ С 199 Е, 7.7.2012 г., стр. 112; ОВ С 468, 15.12.2016 г., стр. 36; ОВ С 449, 23.12.2020 г., стр. 2; и ОВ С 385, 22.9.2021 г., стр. 104.

КАТО ПРИЗНАВА, ЧЕ:

15. Бедността и социалното изключване, както и други фактори като липсата на значителни политически мерки или инвестиции, ограничената наличност и лошото качество на социалните жилища, дискриминацията на жилищния пазар и сегрегацията доведоха до на практика непроменена през последните години разлика в достъпа до жилища между групи в уязвимо положение, в т.ч. ромски, и останалата част от населението в редица държави членки.
16. Според неотдавнашно проучване на Агенцията на Европейския съюз за основните права (АОП), съсредоточено върху десет европейски страни, 52% от ромските домакинства се сблъскват с лоши жилищни условия в сравнение със 17% от останалата част от населението на ЕС. 82% от ромите живеят в пренаселени домакинства, а 22% живеят в домове без течаща вода в сравнение с 1,5% от населението като цяло. 24% от ромите са били подложени на дискриминация при търсенето на жилище.⁵ Предишно проучване на АОП, проведено през 2019 г. в други шест държави членки⁶, показва сходен модел на несъответствие по отношение на лошите жилищни условия, с които се сблъсква ромското и неромското население.
17. Данните са събрани в национален контекст в съответствие с националните конституционни и законови изисквания, както и с политическите и етичните съображения, с цел анализиране на публичните политики за справяне с многобройните форми на дискриминация и други проблеми, засягащи ромското население, включително изключването от жилищно настаняване. Тези данни обаче невинаги са достатъчно добре определени и невинаги отразяват пълно актуалната ситуация на място в различните държави членки.

⁵ АОП, *Roma in 10 European Countries* (2022). (Докладът обхваща следните държави членки: България, Хърватия, Чехия, Гърция, Унгария, Италия, Португалия, Румъния, Словакия и Испания.)

⁶ [АОП, *Roma and Travellers in six countries* \(2020\)](#). (Докладът обхваща следните държави членки: Белгия, Франция, Ирландия, Нидерландия и Швеция, както и бившата държава членка Обединеното кралство.)

18. Ценностите на ЕС могат да бъдат водещи само в общество, което зачита многообразието, плурализма, недискриминацията, толерантността, справедливостта, солидарността и равенството между половете, и че държавите членки следва да гарантират тези ценности за всички хора, включително ромите.
19. Пълноценното и активно участие и приобщаване на ромите в обществото и мерките за борба с дискриминацията значително облекчават предизвикателствата, свързани с жилищното им положение, включително проблемите, произтичащи от предразсъдъците на останалата част от населението. Осигуряването на равен и ефективен достъп до заетост и до универсални услуги като образование и обучение, социална закрила и здравеопазване е ключов приоритет в това отношение.
20. Антиромските нагласи са извънредно често срещана форма на расизъм, която се корени в начина, по който обществото като цяло възприема и се отнася към хората, смятани за „цигани“ в резултат на процес на историческото им третиране като различни, който се основава на стереотипи и отрицателни нагласи, които понякога може да са неумишлени или несъзнателни. Всички държави – членки на Европейския съюз, са признали антиромските нагласи като пречка за приобщаването, а оттам и значението на тяхното преодоляване.⁷
21. Множеството форми на дискриминация изострят антиромските нагласи, което означава, че дадено лице може да бъде дискриминирано въз основа на расов или етнически произход и едновременно с това въз основа на неговия пол, религия или убеждения, увреждане, възраст или сексуална ориентация.
22. Сегрегацията на ромските общности понякога се изостря от явлението, известно като „гентрификация“ или „обуржоазяване“, което може да доведе до това лица и семейства с ниски доходи да напускат районите, в които стойността на имотите се повишава значително.

⁷ Препоръка на Съвета от 2021 г. относно равенството, приобщаването и участието на ромите, точка 2.

КАТО ИМА ПРЕДВИД, ЧЕ:

23. Редица ромите срещат трудности в достъпа до подходящо жилищно настаняване поради причини като социална и икономическа уязвимост или се натъкват на дискриминация при достъпа до жилищно настаняване, което ограничава много членове на тази общност до неотговарящи на стандартите жилища в сегрегирани селища. Качеството на жилищното настаняване оказва значително пряко въздействие върху условията на живот, житейските възможности, достъпа до образование и като цяло равните възможности за ромите, особено за децата. Равният достъп до подходящо жилищно настаняване е предпоставка за пълноценното упражняване на основните права, както и за достоен живот. При прилагането на жилищните политики за ромите трябва да се спазва съответната рамка за правата на човека.
24. Пречките, които ромите често срещат в търсенето на достъп до подходящо жилищно настаняване засилва порочния кръг на бедност между поколенията и на нарушения на правата на човека. Това съкращава средната продължителност на живота и възпрепятства социалното сближаване.
25. Въпреки съществуващите политически, финансови и правни инструменти и вече положените усилия за преодоляване на неравенството в жилищното настаняване и лишенията, пред които са изправени ромите, в редица държави членки все още съществуват неравенства по отношение на достъпа на ромите до жилищно настаняване. Поради това е важно да се преодолеят тези неравенства и да се гарантира достъпът на ромските общности до подходящо жилищно настаняване.
26. Финансовите инструменти на ЕС, заедно с националните, регионалните и местните източници на финансиране, следва да се използват по целесъобразност за подобряване на жилищните условия и за подкрепа на изкореняването на жилищната сегрегация, произтичаща от дискриминацията или бедността и социалното изключване в Европейския съюз. За постигането на тези цели е важно да се инициират и изпълняват програми, насочени към справяне с неподходящото жилищно настаняване и към други социални и икономически предизвикателства, пред които са изправени ромите.
27. Постигането на ефективни резултати изисква тясно сътрудничество между различните заинтересовани страни, като всяка от тях допринася с експертен опит в своята област на компетентност, особено на местно равнище, когато е целесъобразно.

28. Важно е да се гарантират консултациите и участието на членовете на ромските общности и на проромски настроеното гражданско общество в разработването и прилагането на всички политики, насочени конкретно към борбата с жилищната сегрегация и дискриминацията на ромите.
29. Транснационалното сътрудничество и взаимното обучение са от съществено значение за процеса на изкореняване на жилищната сегрегация на ромите, включително с цел подобряване на жилищните условия за ромите с номадски начин на живот в държавите членки, в които тези общности съществуват, както и на ромите, които са мобилни в рамките на ЕС и които се ползват от възможности за сезонна или краткосрочна заетост.
30. В основата на настоящите заключения стоят досегашната работа и политическите ангажменти на Европейския съвет, Съвета, Европейския парламент и Комисията, както и работата на други заинтересовани страни, в т.ч. документите, изброени в приложението.

СЪВЕТЪТ НА ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪЮЗ

ПРИКАНВА ДЪРЖАВИТЕ ЧЛЕНКИ, в съответствие с националната си компетентност и обстоятелства:

31. В съответствие с националните си стратегии за ромите да предприемат конкретни мерки за подобряване на жилищното положение на ромите и за изкореняване на жилищната сегрегация там, където съществуват сегрегирани ромски селища. За тази цел са налични различни финансови инструменти, включително ЕСФ+, ЕФРР и програми за развитие на селските райони на национално и регионално равнище, както и инструменти и инициативи по линия на NextGenerationEU и InvestEU. При използването на различни източници на финансиране е важно да се осигури ефективно взаимно допълване.

32. Да отделят подходящи финансови ресурси за създаването, поддържането или подобряването, ако е необходимо, на инфраструктурата в необлагодетелстваните квартали по отношение на основни услуги като транспорт, водоснабдяване и санитарни условия, канализационни системи, цифрови мрежи и достъп до публични и частни услуги като събиране на отпадъци, здравни центрове, училища, осветление, електричество, газ и комуникационни мрежи, включително телефонни и интернет връзки, като същевременно вземат предвид използването на иновативни, цифрови и екологични технологии. Всички интервенции следва да бъдат придружени от активни мерки за премахване на сегрегацията.
33. Там, където ромите срещат трудности, когато се опитват да се възползват от универсалните политики за жилищно настаняване, да прилагат инициативи за жилищно настаняване за уязвимите ромски общности, както и за други уязвими общности, и да включат гаранции и критерии за приобщаване в националните стратегии за приобщаване на ромите.
34. Да предлагат информация и обучение относно равното третиране и борбата с антиромските нагласи и дискриминацията на имащите отношение служители в областта на жилищните услуги и в други сектори като социалните услуги, образованието, заетостта и здравеопазването, както и в местните администрации.
35. Да гарантират участието в процесите на вземане на решения на семействата, живеещи в селища в неравностойно положение. Да продължат тази работа заедно с европейското ромско гражданско общество, като същевременно гарантират участието на ромите във вземането на решения на всички административни и правителствени равнища, въз основа на равното третиране, като обръщат специално внимание на значението на включването на младите роми и жените от ромски произход в изготвянето на политиките.
36. Да определят наличните европейски, национални, регионални и местни финансови ресурси в подкрепа на изкореняването на жилищната сегрегация, засягаща ромите.

ПРИКАНВА КОМИСИЯТА И ДЪРЖАВИТЕ ЧЛЕНКИ, в тясно сътрудничество и съобразно техните компетенции и национални обстоятелства:

37. Да продължат да използват набора от показатели⁸ от стратегическата рамка на ЕС за ромите и да се стремят към постигане на целите на равнище ЕС, определени в рамката, включително, когато е уместно, количествени и/или качествени цели в своите национални стратегически рамки за ромите. Показателите могат да бъдат разбити, наред с другото, по пол, възраст и статус на зависимост или увреждане, наред с други критерии, и да бъдат определени заедно със съответните участници, включително представители на ромите, с цел да допринесат за системното наблюдение на прилагането на националните стратегически рамки за ромите и за премахването на жилищната сегрегация на ромите.
38. Да подкрепят и оправомощават ромското гражданско общество при достъпа до европейски, национални, регионални и местни финансови ресурси на равни начала с другите заинтересовани страни, така че да се укрепят структурите му за представителство, както и способността му да участва активно в процесите на вземане на решения при условия на равно третиране, като се обръща специално внимание на значението на включването на младите роми и жените от ромски произход в изготвянето на политиките.
39. Да гарантират, в съответствие с приложимите правила, ефективния мониторинг на разходните програми и инструменти, насочени към насърчаване на десегрегацията на ромските общности.
40. Да подкрепят ефективното функциониране на националните звена за контакт по въпросите на ромите и тяхното участие в изготвянето на политиките на всички равнища, включително по отношение на жилищното настаняване.

⁸ Вж. Препоръка на Съвета относно равенството, приобщаването и участието на ромите (2021 г.), точка 38 и съобщението на Комисията „Съюз на равенство: стратегическа рамка на ЕС за равенство, приобщаване и участие на ромите“ (2020 г.), приложение 2.

ПРИКАНВА КОМИСИЯТА:

41. Да подкрепя държавите членки в усилията им за справяне с проблема с жилищната сегрегация и лошите жилищни условия, където съществуват, в съответствие с Препоръката на Съвета относно приобщаването и участието на ромите (2021 г.) и когато е уместно, да вземат предвид „Резолюцията на Европейския парламент относно положението на ромите, живеещи в населени места в ЕС“, както и стратегическата рамка на ЕС за равенство, приобщаване и участие на ромите за периода 2020 – 2030 г., включително като обмислят и надлежно подкрепят изпълнението на средствата на ЕС, инвестирани в жилищно настаняване и инфраструктура.
42. Да насърчава конкретните действия за гарантиране на ефективен и реален достъп на ромите до несегрегирано жилищно настаняване, като се възприеме подход, признаващ, че дадено лице може да бъде дискриминирано въз основа на своя расов или етнически произход и едновременно с това въз основа на своя пол, религия или убеждения, увреждане, възраст или сексуална ориентация, и като се обърне специално внимание на младите хора и децата, както и на жертвите на всякакви форми на насилие срещу жените и трафика на хора.
43. Да насърчава транснационалното сътрудничество и обмена на добри практики между държавите членки.

Референтни документи

1. Европейски съвет

Закljučения на Европейския съвет (23 – 24 юни 2011 г.) – EUCO 23/1/11 REV 1, стр. 13

2. Законодателство на ЕС

Директива 2000/43/ЕО на Съвета от 29 юни 2000 г. относно прилагане на принципа на равно третиране на лица без разлика на расата или етническия произход (ОВ L 180, 19.7.2000 г., стр. 22)

Директива 2020/2184 на Европейския парламент и на Съвета от 16 декември 2020 г. относно качеството на водата, предназначена за консумация от човека (ОВ L 435, 23.12.2020 г., стр. 1)

Рамково решение 2008/913/ПВР на Съвета от 28 ноември 2008 г. относно борбата с определени форми и прояви на расизъм и ксенофобия посредством наказателното право (ОВ L 328, 6.12.2008 г., стр. 55)

3. Съвет

Препоръка относно равенството, приобщаването и участието на ромите (ОВ C 93, 19.3.2021 г., стр. 1)

4. Комисия

Съобщение „Съюз на равенство: стратегическа рамка на ЕС за равенство, приобщаване и участие на ромите“ (COM(2020) 620 final)

Приложение II към Съобщението на Комисията до Европейския парламент и Съвета – Набор показатели

Съобщение „Съюз на равенство: стратегия за равенство между половете за периода 2020 – 2025 г.“ (6678/20)

5. Европейски парламент

Резолюция на Европейския парламент от 5 октомври 2022 г. относно положението на ромите, живеещи в населени места в ЕС (2022/2662(RSP))

6. Комитет на регионите

Становище на Комитета на регионите: Съюз на равенство: Стратегическата рамка на ЕС за равенство, приобщаване и участие на ромите, 2021

7. Агенция на Европейския съюз за основните права (АОП)

Roma in Ten European Countries, 2022.

Roma and Travellers in six countries, 2020.

8. Други

Лисабонската декларация относно европейската платформа за борба с бездомничеството (21 юни 2021 г.)

ДЕЛО ORŠUŠ И ДР. срещу ХЪРВАТИЯ Европейски съд по правата на човека

Окончателен доклад на г-н Alvaro Gil-Robles относно положението на ромите, синтите и хората с номадски начин на живот в Европа от гледна точка на правата на човека (15 февруари 2006 г.)

Член 26 от Международния пакт за граждански и политически права

Член 1 от Международната конвенция за премахване на всички форми на расова дискриминация

Членове 28 и 30 от Конвенцията на ООН за правата на детето

Декларация за правата на лицата, принадлежащи към национални или етнически, религиозни и езикови малцинства

Членове 1 и 3 от Конвенцията срещу дискриминацията в областта на образованието от 14 декември 1960 г.

Изявление на FEANTSA, озаглавено „The Housing Situation for Roma in the EU Remains Difficult“

9. Съвет на Европа

Препоръка № R (2000) 4 на Комитета на министрите към държавите членки относно образованието на ромските/циганските деца в Европа (приета на 3 февруари 2000 г.) и приложението към нея

Препоръка CM/Rec (2009) 4 на Комитета на министрите към държавите членки относно образованието на ромите и пътуващите общности в Европа (приета на 17 юни 2009 г.)

Препоръка № 1203 (1993) на Парламентарната асамблея на Съвета на Европа относно циганите в Европа

Препоръка № 1557 (2002) на Парламентарната асамблея на Съвета на Европа относно правното положение на ромите в Европа